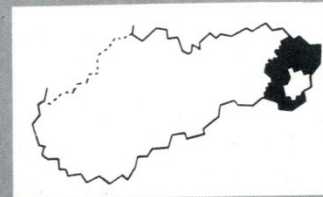

Zemplínska župa

OLOMOUČ
Č E S K O
BRNO

P O Ľ S K O

Przemysł

U K R A J I N A

V I E D E Ň
R A K Ú S K O

BRATISLAVA
BRATISLAVSKÁ

MOŠONSKÁ
RÁBSKA

NITRIANSKÁ
NITRA

KOMÁRŇANSKÁ

TURČIANSKA
TRENČIANSKA

HONTIANSKÁ
OSTRHOMSKÁ

LIPTOVSKÁ
ZVOLENSKÁ
GEMERSKO-MALOHONTSKÁ

NOVOHRADSKÁ

ŠARIŠSKÁ
KOŠICE
ABOVSKO-TURNIANSKA

MISKOLC

ZEMPLÍNSKA
UŽSKÁ

NYÍREGYHÁZA
RUMUNSKO

Sídlo župy:

- od 11. storočia Zemplínsky hrad
- od polovice 18. storočia Sátoraljaújhely
- v rokoch 1918-1923 Michalovce
 - ❖ Kolonizácia na valašskom práve
 - ❖ Hromadná migrácia na „Dolnú zem“
 - ❖ Pracovná migrácia do Ameriky

Etnické zloženie:

- Slováci
- Maďari
- Rusíni (Lemkovia a Pujďaci/Bojkovia) a Ukrajinci
- Sotáci (etnografická skupina)
- Rómovia

Konfesionálne zloženie:

- Rímsko-katolícka cirkev
- Grécko-katolícka cirkev
- Pravoslávie
- Reformovaná kresťanská cirkev – Calvinisti
- v minulosti aj židovské komunity

▲ *Interiér kostola v Ruskom Potoku*

- ❑ Poľnohospodárska oblasť
- ❑ Vodná rastlina „sulyom“
- ❑ Chod dobytky a koní
- ❑ Vinohradníctvo – známa oblasť Tokaj
- oblasť Vihrlatu, Sobrance...
- ❑ Rozvinutá remeselná výroba
- ❑ Garbiarstvo
- ❑ Drevorubačstvo, povozníctvo, rybárstvo,
včelárstvo, pálenie vápna

▼ *Trepanie konope v Príslope v prvej polovici 20. storočia*

- ❑ Priemysel
- ❑ Hrnčiarstvo
- ❑ Batikovanie kraslíc
- ❑ Výšivkárstvo

▼ Pozdišovská keramika

▼ Pivnica v Kráľovskom Chlmci

▲ Tokajská vinohradnícka oblasť

Odev:

- Spoločné črty so Šarišom
- Takmer na celom území regiónu je podobný/rovnaký odev

Ženský odev:

- ❖ Podolok
- ❖ Opľečko, nariasené rukávy v pleci a manžetách
- ❖ 5-6 spodných sukni, vrchná sukňa, fodráš, fjertuch
- ❖ Živôtik – deregal'

Mužský odev:

- ❖ Košul'a; neskôr robkane košul'e
- ❖ Konopné gate - gače, keprové nohavice – nohavki (čierne štepenie)
- ❖ Vesta – ľajbik
- ❖ Kalap

▲ *Mládenci zo Zemplína*

Výšivka na mužskej košeli, Sečovská Polianka

Tabuľka odevných súčastí: 1. čepiec, Brestov; 2. mužský plátenný kabátik *kikla*, Radoma; 3. živôtik, Závada; 4. mužská košeľa, Sečovská Polianka; 5. živôtik, okolie Medzilaboriec; 6. mužský súkenný kabát *guba*, Dvorianky; 7. vesta, Nižný Hrušov

Pretkávaná obradová polka, okolie Vranova

Pretkávaný družbovský ručník, Zemplínska Nová Ves

Mužský sviatočný odev, Dlhé Klčovo

Dievčenský odev, Nacina Ves

Muž v gube, Čierne nad Topľou

Mládenec vo sviatočnom odev, Sečovská Polianka

Tabulka odevných súčastí: 1. oplecko, Brestov; 2. sukňa, Závada;
 3. mužská košeľa, Radoma; 4. plátenné nohavice, Radoma; 5.
 oplecko, Dlhé Klčovo; 6. plátenné nohavice, Nižný Hrabovec; 7.
 oplecko, Závada; 8. vesta, Radoma

Pretkávaný obrus (*partok*), Pozdišovce

Šnurovaná vesta, Čierne nad Topľou

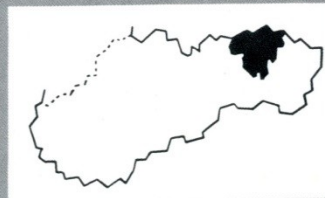
Pozdišovce (1951) Čardáš a Čapaš, Karičky

<https://www.youtube.com/watch?v=uhp2rEln6hE>

FS Hornád, Kruľak a Kolomyjka z Habury

https://www.youtube.com/watch?v=2_RPOnMqJoE

Šarišská župa

▲ *Sviatočný stôl Rusínov a Ukrajincov*

Kolonizácie:

- Nemecká
- na valašskom práve

Etnické zloženie:

- Slováci
- Rusíni
- Ukrajinci
- Rómovia

Konfesionálne zloženie:

- Rímsko-katolícka cirkev
- Grécko-katolícka cirkev
- Pravoslávie
- Bývalé židovské komunity

Svätenie jedál na Veľkú noc ▲

▲ *Gréckokatolícky drevený kostol z Novej Polianky*

▼ *Eudový dom v Národopisnej expozícii v prírode vo Svidníku*

- Poľnohospodárstvo
- Ovocinárstvo
- Chov oviec
- Práca s drevom
- Vápenkárstvo
- Ťažba soli – Solivar
- Remeselné strediská
- Bielenie plátna
- Kovolejárstvo
- Stolárstvo, zámočníctvo, farbenie plátna

▲ *Olejník v prvej polovici 20. storočia*

- Sklárne
- Bardejovské košíky
- Tkáčstvo
- Paličková čipka
- Hrnčiarstvo

Odev:

- ❖ Na prelome 19. a 20. storočia odev na celom Šariši pomerne jednotný
- ❖ Posuny vo vývoji medzi oblasťami
- ❖ Výtvarné prvky – prevažne tkaním
- ❖ Ojedinele výšivky na odeve

Ženský odev:

- ❖ Opľecko, opľecko - košuľa
- ❖ Rukávy zriadené
- ❖ Viacero spodných suknií + vrchná sukňa – kidľa – na ňu prišitý živôtik - vist
- ❖ Zástery – fartuch

Mužský odev:

- ❖ Košuľa
- ❖ Plátené gate – gače
- ❖ Nohavice – chološne, biele plátené nhavice – nohavki
- ❖ Vesta – ľajbik
- ❖ Klobúk

▲ Šarišská polka

Pretkávaný družbovský ručník, Orkucany

Šnurovanie na živôtku, Osikov

Tabuľka odevných súčastí: 1. oplecko, Kojatice; 2. živôtik, Blažov; 3. ženský šál, Ražňany; 4. ženský kabátik, Petrovany; 5. ženská košeľa, Petrovany; 6. čepiec, Ražňany; 7. čelenka k čepcu, Ražňany; 8. sukňa so živôtikom, Kojatice; 9. ženská košeľa, Blažov; 10. čepiec, Kojatice

Ženský sviatočný odev, Svinia

Žena v súkennom kabátiku (*huňka*), Šarišské Sokolovce

Ženský a mužský sviačočný odev, Vyšné Raslavice

Paličkovaná strieborná čelenka na čepci, Drienovská Nová Ves

Paličkovaný a koráľkami zdobený čepiec, Petrovany

Tabuľka odevných súčastí: 1. vesta, Kapušany; 2. živôtik, Petrovany; 3. vesta, Kojatice; 4. čepiec, Petrovany; 5. mužský súkenný kabát čuha, Kendice; 6. súkenné nohavice, Tulčák; 7. plátenné nohavice, Orkucany

Ženský a mužský odev, Ličartovce, zač. 20. stor.

Fintice - do šaflika

<https://www.youtube.com/watch?v=cZ2mtfqgEGc>

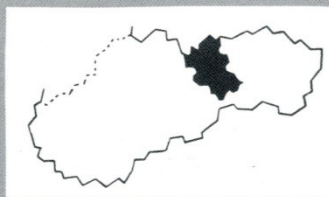
FS VRANOVČAN - 25. výročie (tance zo Šariša + krucená a polka)_Rip copyVHS

<https://www.youtube.com/watch?v=vloebNV5bYw>

FOLKLÓRNE PÁSMO ZO ŠARIŠA (spevy a tance najmä z Krivian a okolia) - časť programu_Rip VHScopy

<https://www.youtube.com/watch?v=Om7txGpv7U4>

Spišská župa

▲ Cestou z nedeľnejšej pobožnosti v Štôli v prvej polovici 20. storočia

- Vznik na prelome 13.-14. storočia
- Centrum v stredoveku – Spišský hrad
- Od 16. storočia župné sídlo v Levoči

Kolonizácie:

- Nemeckí kolonisti (čiastočne aj talianski, francúzski a českí)
- Zipser Oberland a Zipser Niederland
- Na valašskom práve

Etnické zloženie:

- Slováci
- Gorali
- Rusíni
- Nemci

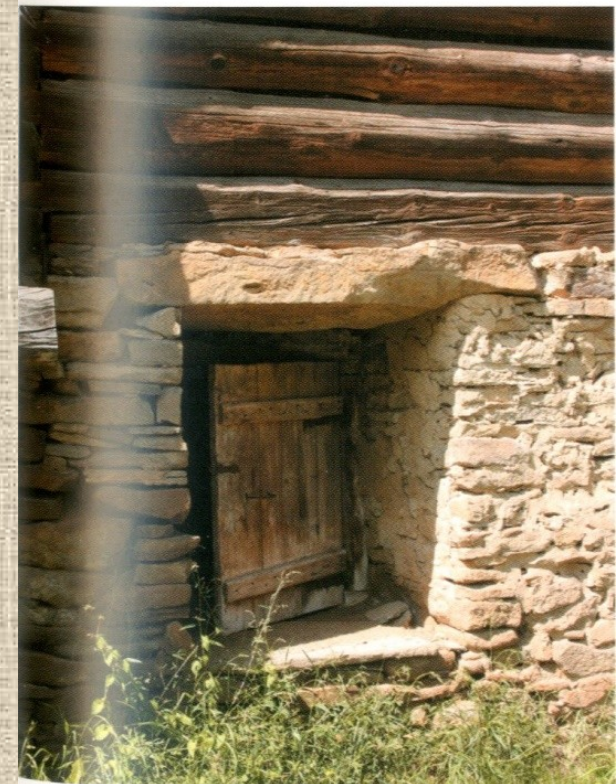
Konfesionálne zloženie:

- Rímsko-katolícke náboženstvo
- Grécko-katolícka cirkev
- Evanielická cirkev A.V.
- Do 2. sv. vojny aj početné židovské obyvateľstvo

▲ Zrubové domy v Osturni

▼ Podmurovka zrubového domu v Nižných Repašoch

- Pestovanie zemiakov
- Pestovanie ľanu
- Textilný priemysel
- Modrotlačiarne
- Baníctvo
- Medikováčstvo a zvonolejárstvo
- Ihlárstvo

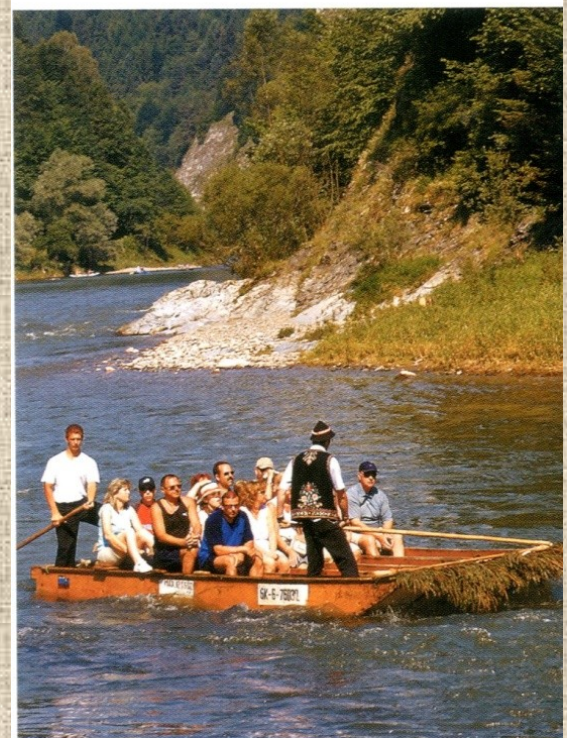
▲ Interiér domu v skanzene v Starej Eubovni

▲ Európske ľudové remeslo v Kežmarku

- Remeslá – garbierstvo, kamenárstvo, stolárstvo, zlatníctvo, klobučníctvo, a súkeníctvo
- Výroba z dreva a prútia
- Podomové drotárstvo

▼ Pltníctvo na Dunajci

Odev:

- ❖ Mnoho jednotiacich elementov
- ❖ Dva väčšie celky – severný Spiš
- dolný Spiš

1. Hranica medzi Liptovom a Spišom
2. Obce Ždiar a Lendak – spoločné črty s goralskými obcami na Orave i v Poľsku
3. Oblasť Zamaguria – spoločné črty so Ždiarom (hlavne u mužov)
4. Obce Jarabina, Kamienska, Veľký Lipník, Litmanová
5. Obce Lacková a Nižne a Vyšné Ružbachy
6. Obce Nižné a Vyšné Repaše, Tichý Potok, Torysky, Uloža a Závada – zachované mnohé archaické prvky spišského odevu
7. Celý dolný Spiš

Ženský odev:

- ❖ Košuľa, opľečko (obliekalo sa na košeľu)
- ❖ Rôzne druhy sukni
- ❖ Živôtky (vist – šnurovací; ľajbličok – na gombíky)

Mužský odev:

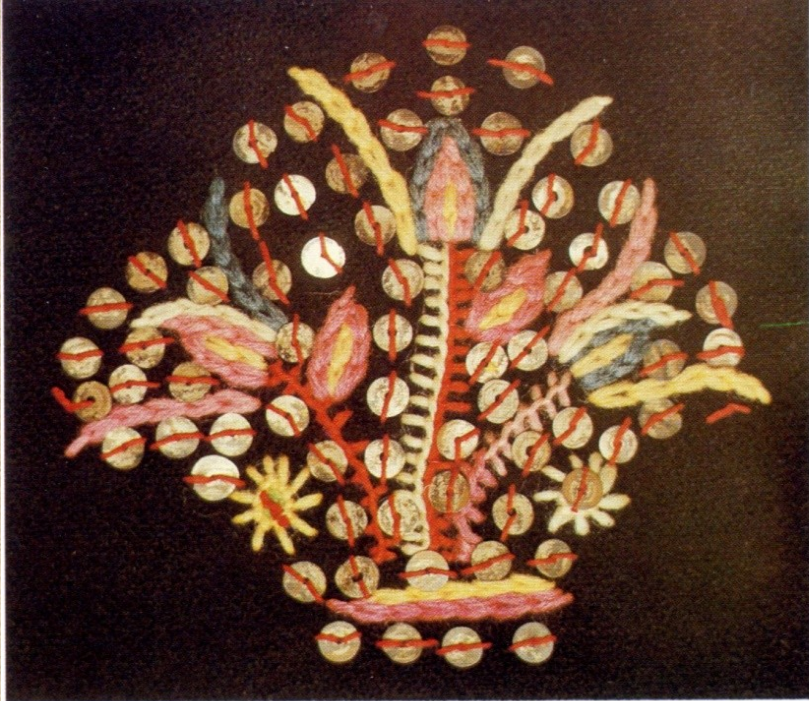
- ❖ Košuľa
- ❖ Lanové/konopné gate – gači
- ❖ Nohavki dreľichovo, súkenné nohavice – chološne
- ❖ Vesty – ľajbličky

▼ *Kroj z Jakubian*

▼ Rodina zo Zdiaru vo sviatočnom kroji

Výšivka na živôtku, Štôla

Výšivka na golieri mužského dlhého súkenného kabáta, Lieskovany

Výšivka na ženskej zástere, Torysky

Paličkovaný čepiec, Vyšné Repáše

Tabuľka odevných súčastí: 1. mužská košeľa, Nižné Ružbachy; 2. vesta, Nižné Ružbachy; 3. živôtik, Nižné Ružbachy; 4. živôtik, Osturňa; 5. oplecko, Nižné Ružbachy; 6. čepiec, Nižné Ružbachy; 7. sukňa, Osturňa; 8. ženská zástera, Nižné Ružbachy; 9. ženská zástera, Nižné Ružbachy

Mládenec s pierkom za klobúkom, Gerlachov

Dievča v parte, Spišský Štvrtok

Ženský sviatočný odev, Osturňa

Ženský sviatočný odev, Lendak

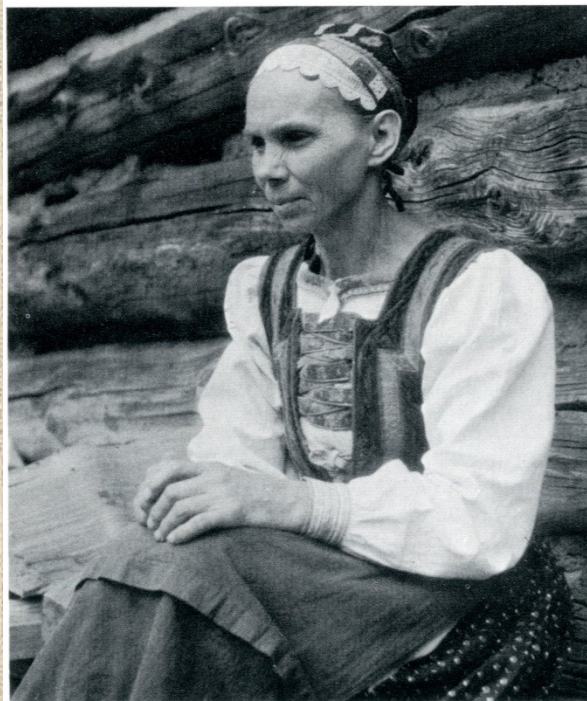
Ženský pracovný odev, Haligovce

Ženský pracovný odev, Torysky

Klobúk s družbovským pierkom, Ždiar

Sviatočný odev, Kojšov

Paličkovaný čepiec, Štôla

Paličkovaný čepiec, Kluknava

Výšivka na sieťovanom čepci, Mengusovce

Tabuľka odevných súčastí: 1. mužská košeľa, Osturňa; 2. mužský kožúšok, Žakarovce; 3. oplecko, Osturňa; 4. súkenné nohavice, Osturňa; 5. sukňa so živôtikom, Osturňa; 6. čepiec, Osturňa

Sviatočný odev – dievčatá v partách, Bijacovce

Ženský pracovní odev, Žakarovce

FS Magura Kežmarok. Tance z obce Lendak a regiónu Spiš

https://www.youtube.com/watch?v=G_qCEhIDslA

FS Vagonár - SPIŠ - Vo Veľbaši na moscičku

<https://www.youtube.com/watch?v=pSTieBBJJXk>

VSLPT Polana Brno - Jarabina spoločný

https://www.youtube.com/watch?v=Eaa-D_Z-ZDs